

Wzmocnij siebie!

Podjmuj lepsze decyzje
finansowe!

WZMOCNIENIE MŁODZIEŻY POPRZEZ EDUKACJĘ FINANSOWĄ

Autor: Ajshe Komoni, Menedżer Projektów, Youth ProAktive

Recenzent: Paloma Cantero, Prezes, YouthProAktive

Kontakt: financialliteracy@youthproaktiv.org

Tłumaczenie: Katarzyna Szmit, Prezes, Fundacja reGeneracja

Zawartość:

1.0 WPROWADZENIE DO PROJEKTU ORAZ ZESTAWU ĆWICZEŃ

2.0 EDUKACJA FINANSOWA MŁODZIEŻY: SCENARIUSZE WARSZTATÓW I ĆWICZENIA

2.1 ĆWICZENIA I SCENARIUSZE WARSZTATÓW: EDUKACJA FINANSOWA

2.1.1 AGREE OR DON'T/TAK LUB NIE

2.1.2 PEARL HUNTING/ POŁÓW PEREŁ

2.1.3 PERSONAL BALANCE SHEET?/BILANS OSOBISTY

2.1.4 THE ENVELOPE SYSTEM/SYSTEM KOPERTOWY

2.1.5 BUDGETING/BUDŻETOWANIE

2.1.6 SETTING SAVINGS GOALS/USTAWIANIE CELÓW

FINANSOWYCH

2.1.7 GET TO KNOW THE DIFFERENCES/POZNAJ RÓŻNICE

2.1.8 PAYSTUBBIN'

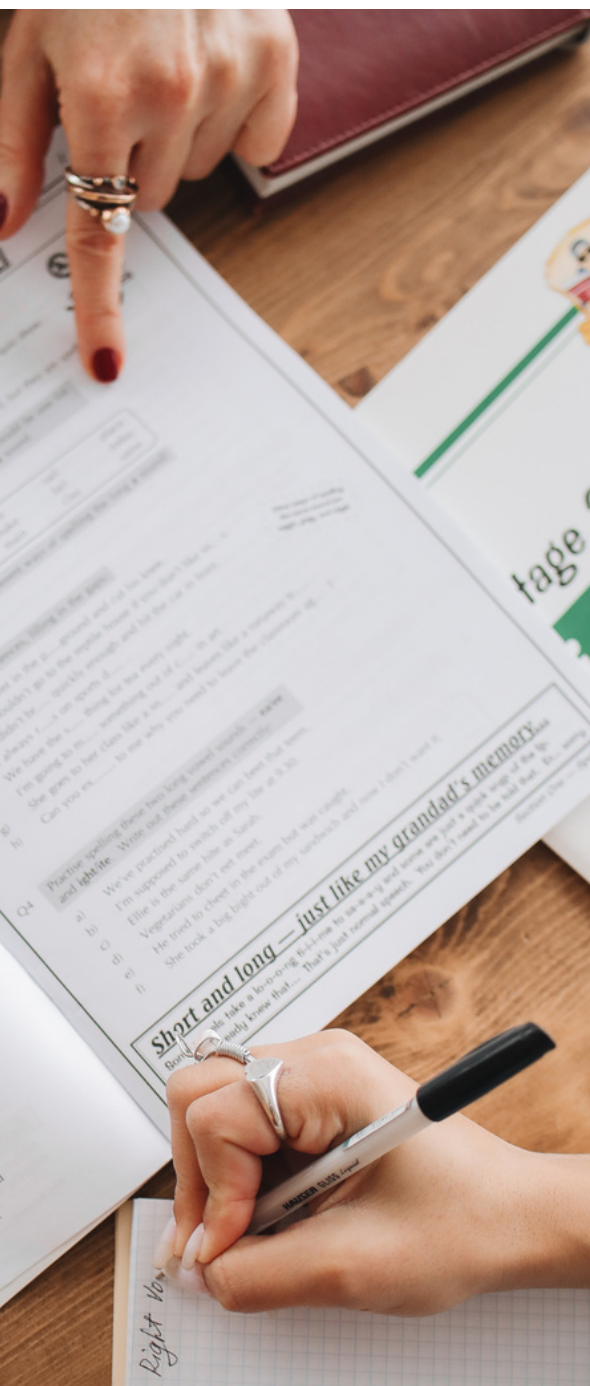
2.1.9 PICTURE THE WORD!/NARYSUJ SŁOWO!

2.2.10 ELEVATOR PITCH

3.0 ANEKS

1.0 WPROWADZENIE DO PROJEKTU I ZESTAWU ĆWICZEŃ

Znajomość finansów oznacza wiedzę i umiejętności potrzebne do podejmowania ważnych decyzji finansowych. Każdego dnia tysiące ludzi podejmuje decyzje gdzie otworzyć konto bankowe, który kredyt wybrać, gdzie zainwestować pieniądze i jak oszczędzać na emeryturę.

Według międzynarodowej ankiety dotyczącej znajomości finansów wśród dorosłych przeprowadzonej przez OECD/INFE w 2020 roku, około połowy dorosłych obywateli UE nie ma wystarczającej wiedzy na temat podstawowych pojęć finansowych. Pomimo, iż ogólne wyniki są dość niskie, można dostrzec, że problem jest bardziej zauważalny w określonych grupach społecznych. *Grupy o niskich dochodach, tak samo jak kobiety, osoby młode, osoby starsze osiągają niższe wyniki niż reszta społeczeństwa jeśli chodzi o znajomość finansów.*

Każdy powinien rozumieć ryzyko związane z zaciąganiem pożyczek czy inwestowaniem. Znajomość finansów może pomóc każdemu w planowaniu przyszłości, podejmowaniu lepszych decyzji na temat tego co robić z posiadanymi pieniędzmi jak inwestować aby realizować swoje potrzeby. Jest to tym ważniejsze w dla osób indywidualnych oraz przedsiębiorstw w czasach odbudowy gospodarki po kryzysie związanym z pandemią wywołaną wirusem COVID-19.

Znajomość finansów dodatkowo zabezpiecza jednostki przed nadmiernym zadłużeniem, nierozsądnym podejmowaniem ryzyka, oszustwami czy też cyberprzestępczością. Edukacja finansowa uzupełnia ochronę konsumencką chociaż jej nie zastępuje.[1]

[1]https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/consumer-finance-and-payments/financial-literacy_en

Znajomość finansów jest kluczem do zapewnienia gospodarczego wzrostu i rozwoju. Niemniej, jest obszarem nie zawsze odpowiednio zadbanym, szczególnie wśród młodszych pokoleń i pomimo świadomości potrzeby wzmocnienia młodzieży poprzez edukację finansową, osoby pracujące z młodzieżą nie są dostatecznie wyposażone w odpowiednie kompetencje oraz nowoczesne metody nauczania pozwalające wspierać osoby młode na tym polu. Stąd też mając na uwadze iż, lepsze umiejętności oraz narzędzia dla nieformalnych procesów edukacyjnych oraz edukatorów są tak niezbędne, prezentujemy zestaw narzędzi do edukacji finansowej.

Cele podręcznika:

- Wzrost znajomości finansów wśród edukatorów pracujących bezpośrednio z młodzieżą narażoną na wykluczenie społeczne.
- Wzrost jakości pracy edukatorów poprzez wzmocnienie ich znajomości finansów oraz włączenie tej wiedzy do praktyki pracy z młodzieżą.
- Rozwój oraz dzielenie się efektywnymi metodami pomagającymi docieranie edukatorom do wykluczonej młodzieży poprzez aktywności związane z edukacją finansową.

Opis narzędzia:

To narzędzie jest inicjatywą wzmacniającą znajomość finansów młodzieży poprzez wyposażenie pracowników młodzieżowych w narzędzia do edukacji. Zostało ono stworzone, aby zapewnić edukatorom precyzyjnie opisane aktywności możliwe do wdrożenia w różnych formach edukacji nieformalnej, które wzmocnią świadomość młodzieży na temat istoty znajomości finansów i zachęcą osoby młode do stosowania tej wiedzy w codziennym życiu. Narzędzie zostało stworzone w ramach projektu Erasmus+ "Empowering the Youth through Financial Literacy".

Projekt "Wzmocnienie młodzieży poprzez edukację finansową" realizowany w konsorcjum uczelni oraz organizacji społecznych z Belgii, Hiszpanii, Grecji, Gruzji i Polski jest inicjatywą stworzenia narzędzi do wzmacniania znajomości finansowej wśród młodzieży. Za pomocą tej inicjatywy pragniemy zachęcać edukatorów pracujących z młodzieżą do włączania w prowadzone przez nich procesy nieformalnej edukacji, narzędzi i zasobów edukacyjnych stworzonych w ramach projektu. Proponowany zestaw narzędzi został opracowany w sposób pozwalający łatwo włączać proponowane treści nauczania jako uzupełnienie innych dziedzin wiedzy.

Podręcznik zawiera:

scenariusze zajęć, przykłady ćwiczeń wraz z instrukcją przeprowadzenia proponowane do włączenia w nieformalne formy edukacji dla edukatorów pracujących z młodzieżą w wieku 16-34 lata w zakresie znajomości finansów.

2.0 SZKOLENIE MŁODYCH LUDZI ZE ZNAJOMOŚCI FINANSÓW: WARSZTATY I ĆWICZENIA DLA EDUKATORÓW MŁODZIEŻOWYCH

Struktura teoretyczna projektu "Wzmocnienie młodzieży poprzez edukację finansową" stworzona została przez zespół badaczy z Uniwersytetu Kraju Basków (Hiszpania), YouthProAktiv (Belgia), Otwartego Uniwersytetu Hellenistycznego (Grecja), Centrum Innowacji Społecznych i Przedsiębiorczości SiNC (Gruzja) oraz Fundacji Regeneracja (Polska).

Stworzyli oni Podręcznik do edukacji finansowej młodzieży. (FLEY Guide). Przewodnik tworzony był z myślą o dwóch grupach odbiorców:

- Ogół społeczeństwa, w związku z czym zawarte w nim treści zawierają podstawowe zagadnienia z zakresu edukacji finansowej podane w przystępnym i łatwym do zrozumienia języku.
- Edukatorzy pracujący z młodzieżą

Tworząc podręcznik badacze włączyli do prezentowanych w nim treści podstawowe definicje związane z finansami, osobisty bilans finansowy, planowanie oraz pozyskiwanie funduszy, inwestycje, podstawowe zagadnienia podatkowe oraz przedsiębiorczość.

Prezentowany zestaw narzędzi do edukacji nieformalnej jest uzupełnieniem wspomnianego podręcznika. Podczas gdy podręcznik zawiera teoretyczne wyjaśnienia określonych zagadnień finansowych, zestaw narzędzi zawiera praktyczne ćwiczenia pozwalające lepiej zrozumieć zagadnienia prezentowane w podręczniku.

Dzięki podejściu partycypacyjnemu młodzież będzie mogła stawiać siebie w różnych rolach: osoby oszczędzającej, inwestora, analityka, przedsiębiorcy. Będzie również mogła mądrzej podejmować działania gwarantując tym samym sobie, iż znajomość finansów przełoży się na lepsze decyzje finansowe.

Wcielając się w te role, lepiej zrozumieją, na co muszą uważać, podejmując decyzje finansowe. Każde ćwiczenie zawarte w zestawie narzędzi zawiera między innymi informacje na temat czasu trwania, formatu, przygotowania, materiałów, opisu i pytań do podsumowania.

2.1 ĆWICZENIA I WARSZTATY: EDUKACJA FINANSOWA

2.1.1 TAK LUB NIE

Cel: Młodzi ludzie powinni być w stanie zidentyfikować praktyki w swoim zawodowym i osobistym życiu finansowym.

Czas trwania: max 30 minut

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Łatwe

Warunki/Format: Zadanie grupowe/Pytanie i odpowiedzi

Opis i instrukcje:

Rozpoczynając od tego ćwiczenia, młodzi ludzie, wsierani przez pracowników młodzieżowych, będą mogli łatwiej przeniknąć do świata wiedzy finansowej, poznając jednocześnie niektóre terminy finansowe używane w życiu codziennym, a tym samym poczują się gotowi na inne nowe działania oparte na Przewodniku po edukacji finansowej.

- Osoby pracujące z młodzieżą są zobowiązane do ustawienia linii na środku podłogi
- Wyznacz im przestrzeń dla tych, którzy zgadzają się ze stwierdzeniem i tych, którzy się nie zgadzają
- Poinformuj młodzież, że przeczytasz na głos niektóre stwierdzenia i że mają zająć miejsce, w którym najbardziej się identyfikują (przestrzeń „zgadzam się” lub „nie zgadzam się”).
- Znajdź przykładowe twierdzenia w aneksie: 3.1 Oświadczenia

Przygotowanie:

- Przygotuj taśmę do wyznaczenia przestrzeni "zgadzam się" lub "nie zgadzam się".
- Przygotuj instrukcje, które zamierzasz przekazać grupie, sposób, w jaki będziesz komunikował ćwiczenie.

Materiały:

Papier, marker oraz zależnie od przestrzeni mikrofon.

Uwagi/pytania do podsumowania:

Podczas każdej wypowiedzi masz miejsce, aby zapytać młodzież o ich wybory i opinie:

- Jak myślisz, dlaczego posiadanie miesięcznego budżetu jest ważne?
- Dlaczego nie jest ważne, abyś kupował rzeczy, które sprawiają, że jesteś szczęśliwy?

Przygotuj dodatkowe stwierdzenia i pytania.

Rezultaty:

Młodzi ludzie zapoznają się z terminami finansowymi używanymi na co dzień, identyfikując w ten sposób własne praktyki w swoim osobistym, zawodowym życiu finansowym.

2.1.2 POŁÓW PEREŁ

Cel: Zapoznanie młodzieży z podstawowymi pojęciami związanymi z edukacją finansową.

Czas trwania: 45-60minut

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Średni

Warunki/Format: W parach/Dyskusja

Opis i instrukcja:

Poprzez to ćwiczenie omawiane są podstawowe pojęcia związane z pieniędzmi i naszym związkiem z nimi, znaczenie wiedzy i dobre decyzje finansowe.

Wszystkie treści można znaleźć w Podręczniku do edukacji finansowej, Rozdział 2: Podstawowe pojęcia.

- **Krok 1.** Przed ćwiczeniem musisz ukryć zagadnienia/nazwy pojęć w różnych miejscach w pokoju, w którym odbywa się ćwiczenie.
- **Krok 2.** Podziel grupę w pary i poproś o odszukanie ukrytych przez Ciebie pojęć. Każda para musi znaleźć 2 pojęcia.
- **Krok 3.** Po tym, jak pary skończą znajdować koncepcje, możesz losowo wybrać zespół i poprosić ich o przeczytanie pierwszej koncepcji.
- **Krok 4.** Daj im 30 sekund na zastanowienie się nad definicją/znaczeniem pojęcia, a następnie wysłuchaj ich opinii. Po udzieleniu odpowiedzi zrobią to samo z drugą koncepcją.

Następnie przechodzisz do następnej pary, a przebieg jest taki jak w kroku 4. Możesz przeprowadzić krótką dyskusję na temat każdej koncepcji, aby upewnić się, że wszyscy ją rozumieją.

Znajdź listę pojęć w Aneksie: 3.2 Lista pojęć.

Przygotowanie:

Przed ćwiczeniem ukryj pojęcia zapisane na kartach w różnych miejscach w pomieszczeniu, w którym odbywa się warsztat.

Materialy:

Kolorowe karteczki, markery.

Uwagi/pytania do podsumowania:

Upewnij się, że każdy zrozumiał założenia ćwiczenia. Zapytaj młodzież o opinię:

- Jakie jest znaczenie edukacji finansowej?
- Dlaczego tak myślą, w czym im to może pomóc?

Rezultaty:

Młodzież zapozna się z podstawowymi pojęciami edukacji finansowej, związanymi z pieniędzmi, naszym związkiem z nimi, decyzjami i celami finansowymi itp.

2.1.3 BILANS OSOBISTY?

Cel: Poznanie czym jest bilans osobi oraz zdobycie wiedzy uczestników na temat ich sytuacji finansowej.

Czas trwania: 45 minut

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Średni

Warunki/Format: Praca indywidualna

Opis oraz instrukcja:

Dzięki ćwiczeniu młodzi ludzie będą mogli poznać swoją osobistą sytuację finansową w określonym momencie, zrozumieją bilans osobisty, zestawienie finansowe składające się z aktywów, pasywów i wartości netto. Wszystkie powiązane kluczowe elementy bilansu oraz opis zagadnienia można znaleźć w Podręczniku do edukacji finansowej, Rodział 3: Osobiste sprawozdanie finansowe.

Aby praktycznie zrozumieć bilans, młodzież otrzyma przykładowe bilansy, aby w pełni zrozumieć, jak działa bilans.

Znajdź przykłady bilansów oraz ich wyjaśnień w Aneksie: 3.3 Bilans osobisty

Przygotowanie:

Udostępnij wszystkim uczestnikom ćwiczenie Bilans osobisty , kartki A4 oraz ołówki.

Materiały:

Kartki A4, ołówki.

Uwagi/pytania do podsumowania:

Upewnij się, że wszyscy rozumieją, jak działa bilans. Zapytaj młodzież:

- Co sądzą o bilansie Marii i Mateusza?
- Co sądzą o swoich aktywach, pasywach i kapitale własnym? Czy są bardziej podobni do Marii czy do Mateusza?

Rezultaty:

Młodzi ludzie rozumieją wszystkie kluczowe elementy, które zawiera bilans, jak to działa, i rozumieją, jak wyglądałby ich własny bilans.

2.1.4 SYSTEM KOPERTOWY

Cel: Być w stanie „zarysować” miesięczny budżet i rozróżnić wydatki konieczne od uznaniowych lub zbędnych, a także zidentyfikować swoje dochody, a tym samym zbudować własny rachunek zysków i strat.

Czas trwania: 60-90 minut.

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Średni

Warunki/Format: Praca indywidualna

Opis i instrukcja:

Rozróżnienie między wydatkami koniecznymi a uznaniowymi, określeniem dochodów, ułatwia zrozumienie rachunku zysków i strat oraz „zaprojektowanie” miesięcznego budżetu. Wszystkie elementy rachunku zysków i strat można znaleźć w Podręczniku do edukacji finansowej, Rozdział 3: Osobiste Sprawozdanie Finansowe.

- Poinformuj młodzież, że dasz im kopertę z 6 kawałkami papieru i kawałkiem liny.
- Uczestnicy muszą pomyśleć o swoich miesięcznych wydatkach i na kartkach powinni wpisać na ednej stronie miesięczną kwotę jaką wydają a po drugiej stronie wpisać na co wydają pieniądze.
- Młodzi ludzie muszą ustalić priorytety, które z nich postawić na linę, a które nie, ustalając priorytety, które wydatki są niezbędne, a które nie.
- Daj im kartkę z dwiema kolumnami, w pierwszej kolumnie muszą wpisać swoje dochody, a w drugiej wydatki. Na koniec zapytaj ich: Czy ich dochody są wyższe niż wydatki, czy odwrotnie?

Przygotowanie:

Przygotuj kopertę z pociętymi kawałkami papieru w różnych rozmiarach, przedziurawionych na końcach. Przygotuj linę gdzie nie wszystkie papiery się zmieszczą, co najmniej 2 pozostaną na zewnątrz. Przygotuj ołówki.

Materiały:

Białe kartki papieru A4, ołówki. Karki z dwiema kolumnami.

Uwagi/pytania do podsumowania: Stwórz bezpieczne i komfortowe środowisko dla uczestników, tworząc przestrzeń, w której wszyscy będą się szanować, biorąc pod uwagę, że moje priorytety nie są takie same jak Twoje. Zapytaj młodzież:

- Dlaczego są dla nich istotne wydatki, które wkładają na linę i dlaczego kawałki, które są na zewnątrz, są na zewnątrz?
- Czy ich dochody lub wydatki są wyższe i dlaczego?

Rezultaty:

Młodzi ludzie zrozumieją różnicę między wydatkami koniecznymi a zbędnymi, będą mogli identyfikować swoje dochody i wydatki, budując w ten sposób własny rachunek zysków i strat oraz poznając, czy mają zyski, czy straty, a także ustalić priorytety swoich miesięcznych wydatków.

2.1.5 PLANOWANIE BUDŻETU

Cel: Nabywanie umiejętności sporządzania zrównoważonego budżetu lub budżet uwzględniającego resztki pieniędzy. Zdobywanie wiedzy, w jaki sposób pozostałe pieniądze są wykorzystywane do celów oszczędnościowych lub wymienionych celów redukcji zadłużenia

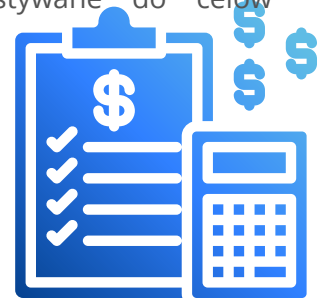
Czas trwania: 60 minut

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Średni

Warunki/Format: Ćwiczenie grupowe

Opis i instrukcja:

Planowanie budżetu może być trudne, ale pomaga znać swoje cele i mieć plan każdej wypłaty, dlatego planowanie zaczyna się od tego, ile pieniędzy otrzymujesz co miesiąc minus ile pieniędzy wydajesz co miesiąc. Wszystkie szystkie kluczowe elementy planowania budżetu można znaleźć w Podręczniku do edukacji finansowej, Rozdział 4: Planowanie budżetu.

- Poproś uczestników, aby utworzyli małe grupy
- Przypisz grupie inny scenariusz spośród 4 możliwych
- W zależności od wielkości grupy możesz również wybrać jeden scenariusz i wspólnie stworzyć budżet na tablicy lub flipcharcie
- Zachęć uczestników do wykorzystania swojej kreatywności i dodania szczegółowych informacji o osobie.
- Znajdź scenariusze w Aneksie: 3.4 Scenariusze; 3.4.1. Karta budżetowa do scenariuszy

Materiały i przygotowanie: Papier do flipchartu lub tablica suchościeralna, mazaki, zeszyty ćwiczeń i długopisy.

Uwagi/pytania do podsumowania:

Jeśli budżet jest minusowy zapytaj uczestników jakie mają opcje.

- Czy miałeś możliwość zrównoważyć budżet? Jakie trzeba było podjąć decyzje?
- Czy było to łatwe czy trudne? Dlaczego?

Rezultaty:

Młodzież będzie mogła sporządzić budżet, który się zbilansuje, lub budżet uwzględniający resztki pieniędzy. Poznają scenariusze, w których budżet się zbilansuje lub nie, oraz kroki, jakie powinni podjąć, aby zbilansować budżet.

2.1.6 USTAWIANIE CELÓW OSZCZĘDNOŚCIOWYCH

Cel: Uczestnicy poznają zasady wyznaczania celów oszczędnościowych, krótko-, średnio- i długoterminowych oraz celów spłaty zadłużenia.

Czas trwania: 45 minut

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Średni

Warunki/Format: Praca indywidualna

Opis i instrukcja:

Oszczędzanie można rozpocząć po określeniu celów finansowych. Nie jest łatwo zacząć oszczędzać, jeśli normalnie wydajesz to, co zarobiłeś. Jeśli jednak zaczniesz oszczędzać część tego, co zarobisz, będziesz mógł mieć pieniądze na nagłe wypadki i zarówno krótkoterminowe, jak i długoterminowe cele finansowe. Cele oszczędnościowe i wszystkie powiązane elementy można znaleźć w Podręczniku do edukacji finansowej, Rozdział 4: Planowanie budżetu.

- Poproś uczestników aby wypisali cele finansowe. Na wykresie mogą być również cele spłaty zadłużenia.
- Zachęć ich do napisania krótko-, średnio- i długoterminowych celów. Jeśli nie wiedzą, co napisać, poproś, aby je wymyślili - lub zasugeruj takie rzeczy, jak zakupy domowe, nowe ubrania, wakacje, nowy rower, sprzęt sportowy, masaż itp.
- Ważne jest, aby młodzi ludzie nie pomijali tabeli problemów/rozwiązań – pomoże im to nakreślić bariery w oszczędzaniu i sposoby ich łagodzenia.
- Poproś, aby pomagali sobie nawzajem w tym, jeśli niektórzy mają z tym trudności, lub zamiast tego zorganizuj dyskusję. Znajdź kartę z celami w Aneksie: 3.5 Ustawianie celów finansowych.

Materiały i przygotowanie: kopie kart z Aneksu, długopisy.

Uwagi/Pytania do podsumowania:

- Dlaczego wybrałeś te cele, co Tobą motywowało?
- Zastanów się jak chcesz aby wyglądała Twoja przyszłość.
- Czy to są cele, które Cię do tego zaprowadzą?

Rezultaty: Młodzi ludzie będą mogli wyznaczać własne krótko-, średnio- i długoterminowe cele finansowe, w tym także cele spłaty zadłużenia. Będą mogli znaleźć sposób na ograniczenie barier podczas oszczędzania.

2.1.7 POZNAJ RÓŻNICĘ

Cel: Rozróżnianie dobrego i złego długu, rozumienie takich terminów jak: kredyt, pożyczka, leasing i wynajem. Nabycie wiedzy jak działają kredyty hipoteczne i jakie są ich rodzaje. A także sposób, w jaki działa crowdfunding.

Czas: 45minut

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Średni

Warunki/Format: Ćwiczenie grupowe/Dyskusja

Opis i instrukcja:

Istnieje wiele sposobów pozyskiwania funduszy, dla których konieczna jest znajomość różnic między nimi. Opisane sposoby pozyskiwania funduszy oraz różnice między nimi można znaleźć w Podręczniku do edukacji finansowej, Rozdział 5 Finansowanie.

- Uczestnicy zostaną podzieleni na dwie grupy
- Pierwsza grupa omówi: dobry dług, pożyczkę, leasing oraz kredyt hipoteczny oraz poda ich przykłady
- W tym samym czasie druga grupa omówi: zły dług, wynajem, crowdfunding.
- Na przykład, kiedy pierwsza grupa skończy omawiać dobry dług i poda jego przykłady, druga grupa natychmiast omówi nieściągalny dług i zobaczy, jaka jest różnica między nimi, prowadząc w ten sposób gorącą debatę między dwiema grupami.

Materiały i przygotowanie: Jeśli potrzebne: kartki A4, markery i ołówki.

Uwagi/pytania do podsumowania:

- Zapytaj o przykłady jakie podali w odniesieniu do dobrego i złego długu
- Co by wybrali kredyt lub pożyczkę i w jakim celu? A co z leasingiem i wynajmem, ponieważ są młodymi dorosłymi, który z nich by woleli?
- Co mogą spowodować kredyty hipoteczne, jeśli nie będą odpowiednio zarządzane? Co z kryzysem finansowym w latach 2007 – 2009?
- Czy crowdfunding odgrywa w ostatnich czasach większą rolę?

Rezultaty:

Młodzież pozna sposoby finansowania, ich znaczenie i różnice między nimi. Będą znać z życia codziennego lub konkretnych przypadków te fundusze, które są lub nie są dobrze zarządzane.

2.1.8 WYOBRAŹ SOBIE SŁOWO!

Cel: Rozumienie głównych metod inwestowania, od bardzo podstawowych po najnowocześniejsze. Dzięki znajomości tych metod młodzi ludzie będą mogli wiedzieć, która z tych metod może być najlepszą metodą inwestowania i dlaczego.

Czas trwania: 40minut

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Średni

Warunki/Format: Praca w parach/Ćwiczenie grupowe/Pytania i odpowiedzi

Opis i instrukcja:

Kiedy przeprowadzamy operację pieniężną, która ma przynieść zwrot tej kwoty i zwykle dodatkowej kwoty w postaci odsetek, następuje inwestycja. Więcej szczegółów na ten temat można znaleźć w Przewodniku po edukacji finansowej, Rozdział 6: Inwestycje

- Podziel młodzież na 5 małych grup
- Daj im kartki A0 oraz przydziel im po 4 słowa:
  - Aktywa
  - Produkty finansowe
  - Giełda Papierów Wartościowych
  - Kryptowaluty

- Daj im 3-5 minut na napisanie lub narysowanie tego, co przychodzi im na myśl, gdy usłyszą dane słowo.
- Następnie policz do trzech i poproś wszystkich młodych ludzi, aby pokazali swoje odpowiedzi grupie.
- Niech porozmawiają z uczestnikiem siedzącym obok lub przedyskutują w grupie, dlaczego ten rysunek lub słowo, które jako pierwsze przyszło im do głowy, słysząc 4 podane słowa.

W ramach dyskusji dla wszystkich 5 grup razem, następane pytania związane z każdą grupą to:

1. Jakie są główne rodzaje aktywów, podaj kilka przykładów.
2. Jakie są podstawowe produkty finansowe, co ze stałym i zmiennym dochodem w inwestycjach?
3. Jakie są najbardziej znane giełdy, czym się tam handluje?
4. Jak myślisz, czy lepiej założyć firmę, czy kupić małą?
5. Jak działa kryptowaluta, jak ją kupić, jak przechowywać i co można za nią kupić?

Materiały i przygotowanie: kartki A0, markery.

Uwagi/pytania do podsumowania: Na koniec zapytaj każdego z uczestników:

- Jaka jest/była najważniejsza inwestycja, jaką do tej pory zrealizowali?
- Czy mają już jakieś zwroty?

Rezultaty:

Młodzi ludzie zrozumieją podstawowe i nowoczesne metody inwestowania, poznają bardziej szczegółowo każdą metodę podczas jej omawiania, aby w przyszłości mogli rozważyć inwestowanie w metody, które najbardziej im odpowiadają.

2.1.9 ODCINEK Z WYPŁATY

Cel: Zapoznanie się z niektórymi terminami dotyczącymi opodatkowania i zdobycie wiedzy, jak obliczyć podatek dochodowy od osób fizycznych na podstawie prostego przykładowego podatku, a tym samym lepiej zrozumieć, jak obliczyć własny podatek dochodowy od osób fizycznych, biorąc pod uwagę prawo podatkowe w ich własnych krajach lub w miejscach, w których dane osoby pracują

Czas trwania: 60-90minut

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Średni

Warunki/Format: Ćwiczenie grupowe/Indywidualne

Opis i instrukcja:

Podatki to kluczowa odpowiedzialność, którą ponosimy jako obywatele. Ponieważ podatki są dochodami, które rząd zbiera w celu opłacenia usług, takich jak drogi, mosty, a nawet edukacja, czyni je kluczowym obowiązkiem, który ponosimy jako obywatele. Więcej informacji na temat opodatkowania można znaleźć w Podręczniku do edukacji finansowej, Rozdział 7: Podatki.

- Podziel młodzież na trzy grupy
- Pierwsza grupa będzie miała 10 minut, aby omówić podatek dochodowy od osób fizycznych
- Druga grupa będzie omawiać podatek od wartości dodanej (VAT)
- Trzecia grupa będzie omawiać podatek dochodowy od osób prawnych
- Zapytaj ich które z podatków to podatki bezpośrednie a które pośrednie i dlaczego tak uważają?
- Potem każdy z nich dostanie odcinek wypłaty na przykładzie pracownika z Kanady, ale biorąc pod uwagę, że prawo podatkowe zmienia się w każdym kraju. Znajdziesz to w Aplikacji 2.6 Odcinek do wypłaty

Materiały i przygotowanie: Jeśli potrzebne: kartki A4, markery, ołówki.

Uwagi/pytania do podsumowania: Dla młodzieży, która aktualnie pracuje:

Niech określą miesięczny podatek dochodowy, który jest potrącany z ich wynagrodzenia w zestawieniu wynagrodzeń.

- Czy byli tego świadomi?
- Jaki procent jest odliczany w ich przypadku?
- Zachęć ich, aby spróbowali obliczyć swoją proporcjonalną roczną sumę podatku dochodowego!

Rezultaty:

Młodzi ludzie poznają nowe zasady opodatkowania, będą świadomi procentu potrącanego z ich pensji, a tym samym sami rozliczą podatek dochodowy od osób fizycznych.

2.2.1 THE ELEVATOR PITCH

Cel: Poznanie roli przedsiębiorcy, czym jest biznesplan, jakie są możliwości biznesowe i ich formy, a także finansowanie startu. Jeśli chodzi o finansowanie, przećwiczyć prezentację biznesową, aby mieć pojęcie, jak to działa.

Czas trwania: 90minut

Liczba uczestników: 5-20

Wiek: 16+

Poziom trudności: Średni

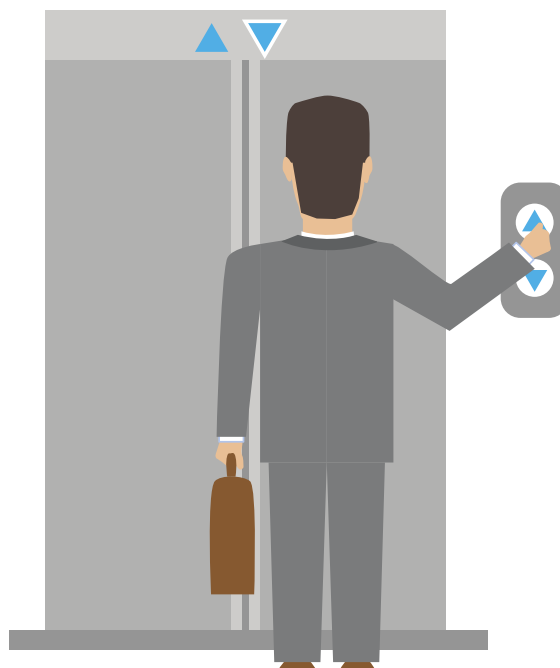
Warunki/Format: Ćwiczenie grupowe

Opis i instrukcja:

Etapy budowania biznesu:

- Po pierwsze, trener tego warsztatu powinien wyjaśnić młodzieży rolę przedsiębiorcy, biznesplan, możliwości i formy działalności, a także finansowanie start-upu.
- Następnie dzielimy uczestników na 4 grupy.
- Pierwsza grupa wciela się w rolę inwestorów zaś trzy pozostałe są proszone o prezentację biznesplanów zgodnie z zasadą tzw. Elevator pitch.

Elevator Pitch to bardzo krótkie przemówienie, które przedstawia pomysł na produkt, usługę lub projekt. Nazwa pochodzi od pomysłu, że przemówienie można wygłosić podczas jazdy windą. Jest to zazwyczaj próba przekonania inwestora przez przedsiębiorcę do pomysłu na biznes, w który warto zainwestować. Prezentacja windy zazwyczaj składa się z czterech części: przedstawia osobę, opisuje problem i rozwiązanie, oferuje wyróżnik i trafność.

- Daj 40 minut trzem grupom na rozwinięcie pomysłu na ich produkt, usługę lub projekt. Poproś ich, aby zastanowili się nad koncepcją prezentacji w windzie i spróbowali na nie odpowiedzieć, zastanawiając się jednocześnie nad przybliżoną kwotą pieniędzy, jakiej potrzebowaliby od inwestorzy.

Członkowie czwartej grupy (grupy inwestorów) przekażą jakąś pulę funduszy (umownych) lub ani grosza to the liderom trzech grup, w zależności od podjętej decyzji. Na koniec, grupa która zbierze największą ilość funduszy, wygrywa

Koncepcja Elevator Pitch

<p>Introduction of the group WHO ARE YOU?</p>	<p>Problem & Solution WHAT DO YOU DO?</p>	<p>Differentiator WHY IS IT UNIQUE?</p>	<p>Importance WHY DOES IT MATTER?</p>
---	---	---	---

Materiały i przygotowanie: kartki A0, markery, fikcyjne pieniądze, kartki na których mogą prezentować swoje pomysły lub nawet laptopy w celu przygotowania krótkich prezentacji.

Uwagi/pytania do zadania:

Pytania do inwestorów:

- Dlaczego zainwestowali w wybraną grupę a nie w inne?
- Czy w prawdziwym życiu zainwestowaliby w podobne pomysły. Jeśli tak, dlaczego? Jeśli nie, dlaczego?

Rezultaty:

Młodzież zrozumie, jaka jest rola przedsiębiorcy, biznesplan, możliwości biznesowe, formy biznesowe, a przede wszystkim finansowanie start-upu, będąc w roli miotacza biznesu i roli inwestora.

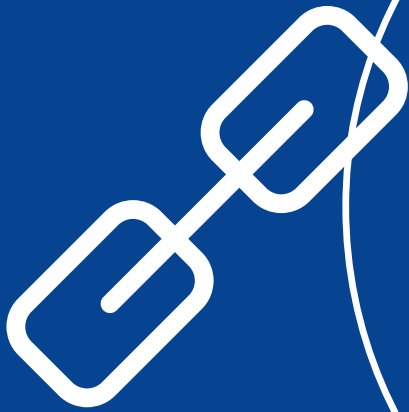

YouthProAktiv

ANEKS

FINANCIAL LITERACY
EMPOWERING THE YOUTH

YouthProAktiv

3.0 ANEKS

3.1 OŚWIADCZENIA

1. Uważam, że to ważne aby mieć ustalony miesięczny budżet.
2. Uważam, że to ważne aby wychodzić często z rodziną/przyjaciółmi.
3. Uważam, że zarabiam dużo pieniędzy.
4. Mam wystarczająco dużo czasu, aby poświęcać do najbliższym.
5. Mam wystarczająco dużo pieniędzy, aby oszczędzać.
6. Mam wystarczająco dużo pieniędzy, aby podróżować.
7. Mam wystarczająco dużo czasu, aby odpoczywać i się relaksować.
8. Nie jest dla mnie problemem oprzeć się impulsywnym zakupom.
9. Nie jest dla mnie problemem odmówić wieczornego wyjścia.
10. Ważne jest, aby kupować rzeczy które sprawiają mi radość

3.2 LISTA POJĘĆ

1. Pieniądz towarowy
2. Pieniądze bankowe lub środki płatnicze
3. Pieniądz elektroniczny
4. Planowanie finansowe
5. Oszczędności
6. Spłata zadłużenia
7. Budżet osobisty
8. Oprocentowanie
9. Ubezpieczenie
10. Krótkoterminowe cele finansowe (podaj przykład)
11. Średnioterminowe cele finansowe (podaj przykład)
12. Długoterminowe cele finansowe (podaj przykład)
13. Aktywa
14. Należności
15. Majątek
16. Wydatki

3.3 BILANS OSOBISTY

Przykład:

- Mamy Marię, młodą dorosłą(24 lata) absolwentkę szkoły wyższej, która posiada stary, używany samochód i szuka mieszkania.
- Teraz przyjrzyjmy się Mateuszowi. Mateusz ukończył studia lata temu, posiada całkiem nowy samochód i mieszka w mieszkaniu, które kupił z żoną zaledwie kilka lat temu.

Samochód Marii jest wart 4,000 zł podczas gdy Mateusza samochód jest wart car is worth 20,000 zł zaś jego mieszkanie jest warte 300,000 zł.

- Jaki jest majątek Marii?
- Jaki jest majątek Mateusza?

Teraz przyjrzyjmy się ich zobowiązaniom oraz rzeczom, które posiadają.

1. Marie nie ma pożyczki na samochód ale jak większość studentów ma pożyczkę studencką oraz obciążenia na karcie kredytowej o łącznej wartości 20,000 zł.
2. Mateusz z kolei ma pożyczkę na samochód w wysokości 10,000 zł oraz kredyt mieszkaniowy w wysokości 290,000 zł na mieszkanie. Jednocześnie ponieważ studia ukończył dawno temu i spłacił pożyczkę studencką jego obciążenie ma karcie kredytowej wynosi 15,000 zł.

- Jakie są całkowite zobowiązania Marii?
- Jakie są całkowite zobowiązania Mateusza?

Zgodnie z równaniem księgowym: Majątek = Zobowiązania + Kapitał, oblicz majątek lub wartość netto Marii i Mateusza.

Solution:

Aktywa

To co posiadają

Marie	Matthew
Samochód 4,000zł	Samochód 20,000 zł
	Mieszkanie 300,000zł
Majątek całkowity 4,000 zł	Majątek całkowity 320,000 zł

Zobowiązania

To co są innym winni

Marie	Matthew
Pożyczka na samochód 0,00zł	Pożyczka na samochód 10,000 zł
Pożyczka studencka oraz zadłużenie na karcie kredytowej 20,000 zł	Kredyt mieszkaniowy 290,000zł
	Obciążenie na karcie kredytowej 20,000€ zł
Całkowite zadłużenie 20,000 zł	Całkowite zadłużenie 310,000 zł

Majątek Marii:

Majątek = Aktywa – Zobowiązania = 4,000 - 20,000 = -16,000 zł

Majątek Mateusza:

Majątek = Aktywa – Zobowiązania = 320,000 - 310,000 = 10,000 zł

3.4 SCENARIUSZE

<p style="text-align: center;">Jan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Singiel • Zarabia minimalne wynagrodzenie na pełnym etacie, nałogowy palacz • Cel oszczędnościowy: Samochód (ile będzie musiał oszczędzać każdego miesiąca?) 	<p style="text-align: center;">Maria</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samotna matka trójki dzieci • Zarabia rocznie 36,000 zł • Cel oszczędnościowy: Oszczędności na edukację dzieci (spróbuj to oszacować według swojej wiedzy)
<p style="text-align: center;">Henryk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Żyje w związku partnerskim • Obydwoje partnerów zarabia minimalną krajową na pełen etat • Cel: Spłacić pożyczkę studencką o wartości 15,000 zł. 	<p style="text-align: center;">Priyanka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Singielka • Zarabia 19 zł/godz i pracuje na pełen etat, uwielbia wychodzić z przyjaciółmi • Cel oszczędnościowy: Wakacje w Meksyku w przyszłym roku oraz spłata linii kredytowej w wysokości 12,000 zł

3.4.1 KARTA BUDŻETOWA DO SCENARIUSZY

Budget:

Income

Net income from wages (after taxes and deductions)	€
Any other income?	€

TOTAL MONTHLY INCOME: € _____

Expenses

Housing Expenses	Living Expenses
Rent or mortgage: €	Transportation: €
Utilities: €	Food: €
Cable and internet: €	Child care: €
Phone: €	Laundry: €
Other: _____ €	Loans and credit card(s) payment: €
	Medical/dental expenses: €
	Prescription drugs: €
Personal Expenses	Emergency fund: €
Recreation and Entertainment: €	Other: _____ €
Eating out: €	
Cigarettes, drugs and alcohol: €	School Expenses
Personal grooming (clothes, hair): €	Tuition: €
Other: _____ €	Fees: €
	Books: €

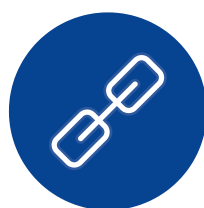
TOTAL MONTHLY EXPENSES: €

_____

3.5 USTAWIANIE CELÓW OSZCZĘDNOŚCIOWYCH

Cel	Koszty	Przedział Czasowy	Miesięczne oszczędności
Co może stanąć na drodze oszczędzaniu?		Możliwe rozwiązania	

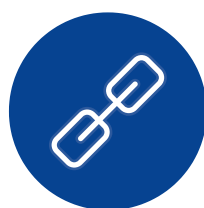

ANEKS

3.6 ODCINEK DO WYPŁATY

Ćwiczenie Odcinek do wypłaty. Spróbuj wypełnić puste pola na odcinku wypłaty Noela. Płaci co dwa tygodnie i dostał wypłatę dzisiaj. Co oznacza wynagrodzenie brutto? Płaca netto? CPP? EI? Czy rozumiesz szczegóły? Przenieś terminologię z prezentowanego odcinka na Polskie realia.

Paystubbin'			
Blake, Cassels & Graydon LLP			
234 – Main Ave.		Pay period:	
Toronto, ON		Pay date:	
A4B 2C6		Cheque No: 000656	
SIN: 456-123-789		Noel Aaldenberg	
		243 Oldstreet, East	
		Toronto, ON A4B 2C6	
Earnings:			
Pay Rate:	# of Hours:	Gross Pay:	YTD:
\$10/hr	70	€700	€3500.00
Deductions:			
Federal Income tax €		€55.50	€277.50
ON Provincial Tax		€11.83	€59.15
Canada Pension Plan (CPP) (4.95%)		€ _____	€ _____
Employment Insurance (EI) (1.88%)		€ _____	€ _____
TOTAL:		€ _____	€575.50
Net Pay:		€ _____	2924.30

ANNEX

YouthProAktiv

